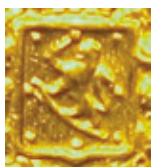

20 markkaa 1912 S varianteista

Vuoden 1912 20 markkaisista olen havainnut eroja niin vaakunakilves-
sä kuin rahamestarin merkki S:n si-
jainnissa.

Aluksi vaakunakilpi. Johtuen il-
meisesti meistin kulumisesta on hel-
posti löydettävissä kahta erilaista
varianttia, eli vaakunakilpi ehjällä
pohjaviivoituksella ja vaakunakilpi
alhaalta vajaalla viivoituksella. Kat-
so kuvat 1 ja 2.

Kuvat 1 ja 2; vasemmalla ehjä
vaakunakilven pohjaviivoitus (Va),
oikealla alhaalta vajaa (Vb).

Toinen poikkeama, eli rahames-
tarin merkki S on puhdas variantti,
koskapa se on kaiverreyyu meisiyiin
ja sijainnin vaihtelut merkitsevät ai-
na eri meistin käyttöä. Kuiten 1 mar-
kan rahassa vuodelta 1915 on tässä

Kuva 3. S alhaalla,
suora (Sa).

Kuva 4. S alhaalla,
kenossa (Sb)

Kuva 5. S ylhäällä (Sc)

Olen löytänyt seuraavia kombinaatioita kilpivarianttien ja S varianttien
välillä: VaSa: viivoitus ehjä, S alhaalla suorassa; VaSb viivoitus vajaa,
S alhaalla kenossa; VbSc: viivoitus vajaa, S ylhäällä.

Kuva 5. Vasemmalla raha tyyppiä VaSa ja oikealla tyyppiä VbSc.

Mukaamista ja mokaamista

Olemme useamman kerran saaneet lukea numismaatikkojen ja alan tutkijoiden kirjoituksia suomalaisista rahaväärennöksistä. Laajemmin asiasta ovat kirjoittaneet mm. Tuukka Talvio, Pekka Säilä ja Jorma Impola.

Runsaan sadan vuoden aikana on kansamme saanut "ihailtavakseen" joitakin, etupäässä tumpeloiden tekemiä yrityksiä, joskin muutamat niistä mm. kansanvaltuuskunnan riehunta olisivat onnistuessaan voineet saada aikaan vakaviakin seurauksia.

Kirjoituksessani kuvailen vain muutamia hauskoja tai vähemmän hauskoja yrityksiä sekaantua valtion setelipainon tuotantoon. Hauska-sanan rokenin laittaa tekstiini luettuani Pekka Säilän laajan väärennöksiä käsittelevän artikkelin Suomen Numismaattisen yhdistyksen Rahojen Parissa kirjasta (toimittanut Tuukka Talvio 2004).

Piirretyt setelit

Pekka Säilä kertoo kuulleensa tarinan taiteilijasta, joka ravintolassa oli

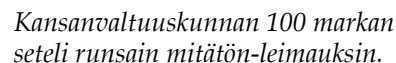

Piirrosväärennös SYP:n 100 markan setelistä 1866.

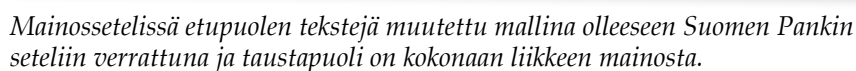

Piirrosväärennös Suomen Pankin 100 markan setelistä 1862.

tarjonnut maksuksi piirtämänsä seteliä, mutta valpas tarjoilija oli huomannut jujun ja poliisihan siinä paikalle kutsuttiin tutkimaan seteliä, jossa luki; Suomen Pankki ei maksa tästä setelistä penniäkään – enkä minäkään ja vielä allekirjoituksena tekijän nimikirjoitus. Tarina tuntuu äkkiseltään haetulta, mutta kirjoitukseni kuvat – Suomen Yhdyspankin 100 mk vuodeltä 1866 ja autonomian ajan 100 mk vuodelta 1862 osoittavat, että tarina voisi lähennellä onnistumistakin. Kuvatut setelit on pohjakuviointia ja pienintäkin tekstiä myöden valmistettu käsin piirtämällä. Olisi mielenkiintois-

ta kuulla onko jonkun kokoelmassa kuvan mallikappale. Olen myös tavannut vastaavalla tavalla piirretyn SYP:n 15 markkasen vuodelta 1866.

Ovatko nämä nyt sitten sitä rahan mukaamista, väärentämistä, jäljentämistä tai jotakin vielä muuta lainvastaista? Varmuudella setelit ovat kuitenkin uniikkeja kappaleita ja kertovat tekijänsä pitkästä pinnasta ja erinomaisesta taidosta

Kansanvaltuuskunnan setelit

Vuoden 1909 satamarkkanen kertoo ajasta, jolloin setelipaino oli kansanvaltuuskunnan hallinnassa. Mutta niin siinä vain kävi kuin yllättäen raskaaksi tulleele piikatyttölle, että kiireessä nosto myöhästyi. Koneet saatiin kiireellä käyntiin ja rahaa tuli kuin taivaan mannaa, mutta numerointilaitteen nollaus jäi tekemättä. Näin valmistettiin "laillisia" 1, 5, 20, 100 ja 500 markan seteleitä, laillisilla koneilla ja lailliselle paperille, mutta laittoman hallituksen toimesta ja laittomiksi julistetuilla nume-

roilla. Kansanvaltuuskunnan ison mokaan vuoksi joutuivat mm. pankit tehotarkkailijoiksi. Kun laittonumeroinen seteli tuli kassaneidin käsiin niin leimasimille riitti käyttöä ja omistaja tuli samalla seteliään köyhemmäksi. Leimauksissa olen yleisimmin tavannut sanat; väärä, väärännös, laitton ja mitätön ja onpa joku kirjoittanut kelvoton-sanankin. Kuvatun setelin mitätöinnissä on tehty ainakin pieni moka. Setelin vuosiluvun puolelle on riemurinnoin pyyhkäisty 14 mitätön sanaa ja toiselle puolen vielä kaksi isoa leimamitäntöintiä ja kaiken lisäksi vielä setelin numerokin on perforoitu (rei-itetty) setelin yläosaan, joten kyseinen seteli on ihan varmasti ja näkyvästi poistettu kierrosta, mutta jäänyt "koristeltuna" kertomaan sekasortoisista kuukausista. Tapahtumien vuoksi on keräilijöille jäänyt ainakin kolmet (laillinen, laitton, leimattu) joskin hyvin samannäköiset versiot. Laittomuuksien korjaaminen tuottikin sitten keräilijöille kalliiksi käyneet Litt A-mallin setelit.

Laitosten ja vastaavien setelit

Joidenkin yritysten, teattereiden, elokuvien, taikureiden ym. tiedetään käyttäneen osakuvia tai kokonaisia alkuperäiskuvia esitteissään ja näytöksissään. Helsingissä toiminut sähköliike on mukaillut esitteeseensä osan vuoden 1882 sadan markan setelistä. Esitteen toinen puoli kertoo kokonaan yrityksen toiminnasta. Vastaavien esitteiden käytön on täytynyt olla sen verran laajaa, että valmistuskin on tapahtunut painotyönä.

Teatterisetelien kuvissa esiintyy usein lämpäinamana sana 'museokappale – museiföremål' ja mahdollisesti vielä omia lisäleimoja, kuten kuvankin setelissä.

Elokuvien käyttöä varten olen tavannut sekä leimattuja että hyvin usein täysin alkuperäisen setelin kaltaisia jäljennöksiä ja oletan, että kuvat on valmistettu vasta kyseisten setelien jo poistuttua kierrosta ilman vilppimahdollisuutta.

Teatteriseteli, joka on tehty kopiaimalla Suomen Pankin 500 markan setelistä 1898. Seteleissä ollut museoesine – museiföremål -leima ja kopiesa Mitätön -leima taustalla sekä teatterin leima etupuolella.

Suomen ehkä ensimmäinen PROOF-raha 100 markkaa jäähkiekon MM 1991

Ensimmäinen virallinen ja myös yleisölle tarjolla ollut suomalainen PROOF-raha oli, kuten yleisesti tiedetään, 100 markan Ahvenanmaan itsehallinnon hopeinen juhlaraha, jota lyötiin normaaliversiona 100 000 kappaletta ja PROOF-versiona 700 kappaletta, jotka sitten jaeltiin yleisölle suoritettuna arvonnalla perusteella erikoishinnalla. Rahoja piti siis arvonnalla perusteella myydä yleisölle mainitut 700 kappaletta, joka on siis virallinen lyöntimäärä, mutta joitakin aikoja sitten kävi ilmi, että Ahvenanmaan PROOF-rahoja oli jätetty rahapajalla hieman "varastoon", ja siten yleisölle annettuja rahoja on

ollut alle 700 kpl. Kuinka paljon, sitä ei tiedetä tarkkaan.

Ahvenanmaan PROOF-raha ei ehkä kuitenkaan ollut ensimmäinen laatuaan Suomessa, vaan jo edellistä Turussa pidettyjen jäähkiekon MM-kisojen 100 markan juhlarahaa tehtiin 150 000 normaalikappaleen ohella hieman PROOF-laatusina. Asiasta ei ole olemassa mitään virallista tietoa, ja on hyvinkin oletettavaa, että kokonaisvalmistusmäärä oli nuo mainitut 150 000 kappaletta sisältäen myös pienen PROOF-laadun kaltaisen erän.

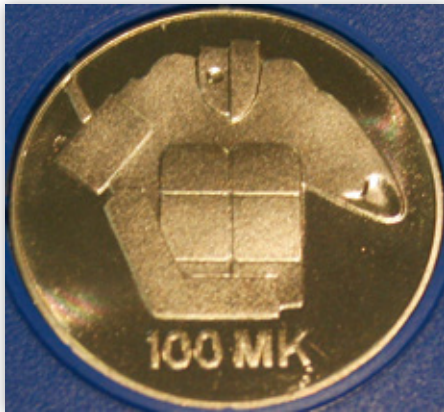
Olisiko tilanne ollut vaikkapa sellainen, että noin 200 ensimmäistä ra-

haa lyötiin taustapinnoiltaan kiiltävillä ja kuvioiltaan matta-laatusilla uusilla ja terävillä meisteillä ja nämä ensimmäiset loistoyksilöt sitten pakattiin VIP-lahjoiksi erityspakaukseen? Samoilla meisteillä sitten jatkettiin erikoiserän jälkeen normaalituotannon merkeissä. Ainakin tämä olisi ollut hyvin taloudellista. Ja näin olisi saatu mukavaa "harjoitusta" ilmeisesti jo tuolloin suunnitelmassa olleita virallisia PROOF-lyöntejä varten. Jos tämä oletama pitäisi paikkansa, voisi tätä erikoiserää pitää jopa jonkinlaisena koeraeränä.

Saamani tiedon mukaan rahas-

Kuvat 1 ja 2. Kapseloidun pankista ostetun normaalilyönnin ja PROOF-rahan arvo puolet vasemmalla ja tunnuspuolet oikealla. Huomaa oikean puolisen PROOF-rahan kellertävä patina.

Kuvat 3, 4 ja 5. PROOF-LIKE -tyypin raha. Eroaa paremman laatunsa vuoksi normaalilyönnistä ja huomattavasti PROOF-lyönnistä. Huomaa ruotsinkielinen infolappu, jota ei esiinny PROOF-tyypin rahojen pakkauksissa.

ta tehtiin niinkin pieni erä kuin 200 kappaletta (tämä tieto esiintyy myös Krause Publications World Coins -luetteloissa) erikoisversioita, jotka sitten pakattiin tavanomaisen kirkkaan kovamuovikapselin sijaan jo vuoden 1989 Lahden hiihdon MM-kisojen 100-markkaisesta tuttuun suorakaiteen muotoiseen kirkkaaseen kovamuovikoteloon, jossa itse raha oli sinisessä muovilevyssä olevassa rei'ässä. Kotelossa on myös paperiliuska, josta löytyvät rahan tiedot kielipareina suomi/englanti tai suomi/ruotsi. Erikoisversiot rahasta oli ilmeisesti tarkoitettu bisneslahjaksi, ja niitä annettiin valituille jääkiekkoalan VIP-henkilöille rahapajassa vierailun yhteydessä. Näin ollen pääosa – ellei kaikki – erikoisversiorahat joutuivat Suomen ulkopuolelle. Ja tästä syystä on tämä erikoisversio jäänyt hyvin tuntemattomaksi maamme numismaatikoiden keskuudessa.

Tunnen kyseisestä rahasta kolme erilaista versiota:

1) Normaalilyönti pakattuna muovikapseliin, jota myytiin yleisölle rahalaitosten kautta hintaan 100 markkaa kappale. Tästä versiosta löytyy niin varsin kiitavia kuin him-

meämpiäkin kappaleita. Nämä rahat ovat erittäin tavallisia – painos liki 150 000 kpl.

2) Erinomaisen normaalilyönnin kaltainen siniseen suorakaidepakkaukseen erikoispakattu PROOF-LIKE-rahä. Sinisessä kotelossa mukana rahan tietoliuskat niin suomeksi kuin ruotsiksi. Nämä versiot eivät olleet suuren yleisön saatavilla ja ne ovat hyvin harvinaisia. Painos tuntematon, saattavat sisältyä Krausen luettelon mainitsemaan 200 kappaleeseen.

3) Selvästi erikoislyöty siniseen suorakaidepakkaukseen erikoispakattu PROOF-rahä. Rahan kuviot ovat syvän mattapintaisia ja taustapinnat täydellisen peilikiiltäviä. Rahoissa on lisäksi keveä kellertävä patina, mitä en ole koskaan nähnyt versioiden 1 tai 2 rahoissa. Sinisessä kotelossa mukana rahan tietoliuskat niin suomeksi kuin englanniksi. Nämä versiot eivät olleet suuren yleisön saatavilla ja ne ovat äärimmäisen harvinaisia. Painos tuntematon, ehkä Krausen luettelon mainitsemat 200 kpl tai vähemmän.

Kuvista voi jokainen tehdä omat johtopäätöksensä. Kuvissa 1 ja 2 on MM-jääkiekkosatasesta sekä PROOF-rahä (oikealla) että tavalli-

nen pankista saatu rahä (vasemmalla). Kuvissa 3, 4 ja 5 PROOF-LIKE-rahä.

Itse kuulin tästä erikoisversiosta hajanaisia tietoja jo 1990-luvun loppupuolella, mutta ensimmäistä kertaa tiesin rahaa varsinaisesti myydyin 2000-luvun alkupuolella, jolloin eräs rahakauppias sai ostettua jokusen PROOF-version USA:sta ja myöhemmin hän möi ne suomalaisille keräilijöille kertomansa mukaan 750 euron hintaan. Ainakin toinen näistä rahoista oli ilman sinistä koteloa, mutta siinä olivat nähtävissä kaikki PROOF-version piirteet, myös kellertävä patina. Myöhemmin on PROOF-rahä ollut kaupan hyvin harvaksen, ja arvioni mukaan on niitä esiintynyt kymmenisen kappaletta. Tämä havainto tukee myös sitä tietoa, että erikoisversiota olisi tehty niinkin vähän kuin mainitut 200 kappaletta. Viime vuosina on myös PROOF-LIKE-versioita suomen/ruotsinkielisin infolapuvin ollut liikkeellä.

Oli historia mikä tahansa, on tämä vuoden 1991 jääkiekon MM-kisasatasen erikoisversio mitä kiehtovin erikoisuus, ja siten se ansaitsee paikkansa osana maamme numismaattista historiaa.

Hyvä kokoelma, hyvä opinto-ote – tuottavia sijoituksia tulevaisuuteen

– Onneksi olkoon, Liisa. Kyllä on hienoa että olet päässyt opiskelemaan. Mitäs kaikkea sie siellä yliopistolla luetkaan?
– No kaikenlaista, mä otin kursseja vähän sieltä täältä, missä kavereita oli ja mitä oli tarjolla. Syventävät opinnot tulevat sitten parin vuoden päästä. Sitten varmaan vähän tarkennan.”

Suomen Valtion 200 mk puolustuslaina vuodelta 1939. Laina on päivätty juuri talvisodan alla. Neuvottelija J. K. Paasikivi palasi Moskovasta viimeisistä neuvotteluista vain kaksi päivää aiemmin. Kohteen kataloginumero osakekirja.fi:ssä 5596.

Tuttua? Keräilyä ja kokoelmia voi monellakin tavalla verrata opiskeluun ja opinto-otteeseen. Keräilyssä keskitytään hankkimaan tarjolla olevasta mieleisiä kohteita. Opiskelijan kursseista syntyy myös kokoelmaa vastaava opinto-ote. Kokoelma on kuin keräilijän peili. Se kertoo keräi-

lijän persoonasta ja hänelle tärkeistä asioista, joihin keräilijä haluaa keskittää voimavaransa. On täysin selvää, että voimavarat ovat rajalliset. Kuten opiskelijallakin.

Keskittyminen tapahtuu tarjolla olevaan tai siihen mitä keräilijä uskoo tarjolla olevan. Osakekirjakeräi-

lyssä vaikeutta on lisännyt myös tiedon puute siitä, mitä osakekirjoja on vielä olemassa, mutta joita ei ole vielä koskaan nähty. Miten keskittyä johonkin sellaiseen, jonka olemassaolosta ei voi tietää?

Suomen Valtion 1 000 mk puolustuslaina vuodelta 1939. Allekirjoittajina ovat Väinö Tanner ja J. W. Minni. Kataloginnumero osakekirja. fi:ssä 6540.

Kilpailu kehityksen kirittäjänä

Suomessa on viime vuosina peräänkuulutettu kansallista kilpailukykyä. Kurkistamalla suomalaisen osakekirjakeräilyn nykypäivään voi hämmästyä. Keskinäinen kilpailu on kymmenessä vuodessa saanut suomalaisen osakekirjakeräilyn nousemaan täydellisestä olemattomuudesta tasolle, joka on huomattu maailmanlaajuisesti. On laadukkaita katalogeja, huutokauppoja ja verkkokauppoja. On myös keräilijöitä ja keräilijäyhdistyksiä. Ja ennen kaikkea koko ajan löytyy uusia kohteita, jotka pitävät keräilijäkunnan virkeänä.

Koossa on täydellinen paletti kehittää keräilyä ja keskittyä hienojen kokoelmien rakentamiseen. Kilpailu näkyy toiminnan laadukkuutena mikä taas sataa keräilijän laariin.

Mikä on nyt ajankohtaista?

Suomalaista osakekirjakeräilyä hallitsi vuosikaudet ajatus, että kokoel-

maan kelpasi yksi osakekirja per yhtiö. Voi kärjistetyesti sanoa, että kerättiin osakeyhtiöitä osakekirjojen keräämisen sijaan. Näkökulma keräilyssä tuntuu nyt olevan muuttumassa.

Tarjolle on tullut enemmän variantteja yhtiöiden osakekirjoista kuin koskaan. Myös kohteiden hintataso on riittävän kiinnostavalla tasolla, jotta kokoelmien syventäminen sopii niin sanotusti kukkarolle. Kun useiden varianttien hinnat alkavat esim. kuudesta eurosta, luodaan mahdollisuudet kokoelman laadulliselle parantamiselle. Ympäristö on nyt sellainen, että 10–20 vuoden kulluttua myytävällä eheällä kokoelmalla voi tehdä tilin. Jos ei itse niin perikunta. Keräilykokoelman sijoituslottuvuus onkin nousemassa näkyviin. Siinä ovat auttaneet suurimman suomalaisen osakekirjakoelman myynti syksyllä 2011 ja sen jälkeen alkaneet ns. vanhojen keräilijöiden kohdemyynnit.

Tilanne on otollinen myös uusien keräilijöiden mukaantulolle. Olen odottanut milloin suomalai-

set setelikeräilijät kiinnostuvat Suomen valtion ja Suuriruhtinaskunnan velkakirjojen keräämisestä. Erittäin harvinaisia velkakirjoja 1800-luvulta saa vielä alle sadan euron hintaan. Paljonko vastaavat hinnat ovat seteleissä? Monesti myös setelien ja velkakirjojen allekirjoittajat ovat samoja.

Valmis maailma?

Kaikkea muuta. Työtä riittää ja uusia kohteita tarvitaan edelleen. Hintataso on ainoa syy jolla yksittäisen osakekirjan omistaja suostuu kohteensa myymään. Jo nyt kuulee usein sanottavan "no ei mulla ole tarvetta 150 eurolle". Lause tuntuu käsittämättömältä, ja kyse taitaa oikeasti olla jostakin muusta.

Odotan hetkeä jolloin suomalaiset keräilijät aloittavat ns. basarien pitämisen. Basaarissa jokainen voi ostaa, myydä ja vaihtaa kohteita muutaman kymmen pöytävuokra vastaan. Kyse on myös sosiaalisesta tapahtumasta. Toivottavasti Espoo on kuulolla.

232	Helsingin suojeluskunnan Lääkintäelin 1941-42, ruuvim., AEemal. emv. Elimen perustivat Helsingin suojeluskunta ja H:fors AvdSansk. Se toimi 20.6.41-30.8.42 Soininen 644	6	95,-	Jälkilölyt		
233	Lääkintäaliupseerikoulu 1942, ruuvimerkki, emv, AEemal (ex Ekman)	6	30,-	236	10mk 1963 ei Litt War-Tör M 8426844 vl II ...	10 32,-
234	Asevelimerkki Pommituslentolaivue 48, ruuvim. AEemal, harvinainen, Soininen 516	7	95,-	237	100mk 1963 ei Litt Kar-Eng B 4941717, ohut keskitaite, hieno	7-8 50,-
235	Vapaudenmitalit 1 ja 2 1941, molemmat punaisen ristin kera	7-8,7	65,-	238	1mk 1963 War-Tör S 6178929, ei taitteita ...	7-8 20,-
				239	1mk 1963 Lei-Eng L 9193309, ei taitteita, eritt. hyvä	7-8 22,-
				240	1mk 1963 Ro I -Asp E 1171873, siisti	4-5 9,-
				241	1mk 1963 War-Asp G 2613920	4 8,-
				242	1mk 1963 Ro I Asp H 7794608, vain keskit. hyvä	6+ 15,-

Valtion yhtiö juhlarahojen valmistajana

Numismaatikko Jussi Y. Hyry kirjoitti (Numismaatikko 4/2013) otsikolla "Suomen Rahapajan pohjaton ahneus" tekstin, jossa Hyry arvostelee Suomen Rahapajan juhlarahojen hinnoittelua. Suomen Rahapaja haluaa kiittää numismaatikko Hyryä keskustelua herättävästä kirjoituksesta ja vastata palautteeseen.

Hyry kertoo, että hän oli ostanut ranskalaisen nimellisarvoltaan 10 euron hopeisen maakuntarahan huutokaupasta hintaan 15 euroa, kun taas Suomen Rahapajan vastaavan juhlarahan ulosmyyntihinta on Hyryn mukaan noin 39 euroa.

Ulkomaisten juhlarahojen hintojen vertaaminen suomalaisiin on hyödyllistä ja haasteellista. Haastelliseksi vertailun tekevät seuraavat seikat:

Uusien rahojen ja huutokaupasta ostettujen hopearahojen hinnoittelu todennäköisesti perustuu hyvin erilaiseen hopean hintaan. Vuonna 2009 syksyllä hopeagramma maksoi raaka-ainepörssissä n. 30 eurosenttiä. Viime vuonna samainen hinta kävi yli yhden euron ja tällä hetkellä gramma hopeaa maksaa noin 50 eurosenttiä. Ranskan postikaan tuskin myy rahoja alle valmistuskustannusten.

Toisaalta myös juhlarahojen valmistus ja myynti pohjautuvat vertailumaissa erilaisiin poliittisiin päätöksiin. Suomen Rahapaja on liikeloudellisin perustein toimiva sataprosenttinen valtio-omisteinen yhtiö, joka lyö juhlarahat valtiovarainministeriön tilauksesta. Rahojen hinta muodostuu muuttuvista kuluista materiaalista, työstä, valtiolle

maksetusta royaltista sekä kiinteistä kuluista, kuten suunnittelukilpailujen kuluista, jakeluverkon kuluista ja arvonnäköisestä.

Mitä pienempi lyötyjen juhlarahojen määrä on, sitä suurempi osa kiinteistä kuluista kohdistuu yhteen tuotteeseen. Esimerkiksi viime vuonna pelkkä suunnittelukilpailun kustannus hopearahaa kohden vaihteli kolmesta seitsemään euroon. Suurivolyymisissä tuotteissa, kuten Suomen maakuntarahat, suunnittelukilpailun kustannukset jäävät muutama kymmenen senttiin.

Kustannusrakenne vaihtelee maittain suuresti johtuen esimerkiksi erilaisista käytännöistä julkaisuoikeuden ja arvonnäköisestä suhteen. Ranskassa rahapaja on valtion erikoisyhtiö, joka pyörii suurelta osin veronmaksajien varoilla. Ranskan posti, joka nimellisarvoltaan vaihdettavat hopearahat jakeli, ei perinyt jakelusta palkkiota.

Suomen Rahapajan tuotteet valmistetaan Suomessa ja niitä voi ostaa sekä suoraan valmistajalta että valtuutetuilta jälleenmyyjiltä. Sen jälkeen kun vastaleimatut juhlarahat lähtevät pajalta asiakkaille, rahojen arvo voi laskea tai nousta lähtöhintaan nähden. Suomen Rahapaja ei arvoini juhlarahojen jälkimarkkinahintoja. Suomalaisena käsityönä tehdyt juhlarahat ovat yhtiön mukaan perinteisen keräilykohteen lisäksi kauniita lahjoja ja koriste-esineitä. Suomalaisissa juhlarahoissa on arvoja, jotka säilyvät sukupolvelta toiselle, mutta varsinaiset sijoituskolikot (bullion) eivät kuulu valtionvarainministeriön ohjelmaan Suomessa.

Juhlarahojen valmistajat ovat kansainvälisesti haasteiden edessä. Viime vuosina sijoituskolikoiden myynti on kehittynyt voimakkaasti ja jalometallien hintojen nousu on heijastunut juhlarahaliiketoimintaan kysynnän laskuna. Hyryn mukaan juhlarahojen kysynnän vähentyminen saattaisi johtaa Suomen Rahapajan juhlarahahintojen laskuun. Todellisuudessa kustannukset olisi katettava pienemmällä myyntituotoilla ja hinnat nousisivat. Markkinaehtoisesti toimivana yhtiönä Suomen Rahapajan on jatkuvuuden turvaamiseksi huolehdittava toiminnan kannattavuudesta, mikä on erittäin haasteellista näinä aikoina.

Yhtiö on pyrkinyt huomioimaan numismaatikkojen palautteen esimerkiksi räätälöimällä nimenomaan keräilijöille suunnattuja tuotteita, joissa pakkaus- ja kulut on minimoitu. Esimerkiksi perusmetallisia maakuntarahoja voi ostaa Suomen Rahapajalta 10 kappaleen pusseissa nimellisarvoltaan.

Suomen Rahapaja on tehnyt yhteistyötä Numismaatikko-lehden kanssa jo vuosia. Numismaatikot ovat yhtiön juhlarahoille tärkeä asiakasryhmä ja toivomme, että voimme myös jatkossa kehittää toimintaamme yhteistyössä numismaatikkojen kanssa. Vastaamme mielellämme kaikkiin toimintaamme koskeviin kysymyksiin.

Paul Gustafsson
Suomen Rahapajan
toimitusjohtaja, Vantaa

Ludovit Sturin ritarikunta Řád Ľudovíta Štúra

Tämä Slovakian ritarikuntien hierarkian kolmas ritarikunta on nimetty slovakialaisen kansallissankarin mukaan, joten vanhaan tapaan aloitamme hänen elämäntarinallaan.

Ludovit Stur syntyi 28.10.1815 Uhrovecin kylässä¹ toisena luterilaisen koulun opettajan viidestä lapsesta. Hänen koulunkäyntinsä alkoi isän opetuksessa ja 1827 hän siirtyi toisen asteen kouluun Rabiin.² Täällä lahjakkuudellaan muista oppilaista erottunut Stur sai kirjallisuuden kautta ensi kosketuksensa slaavilaisuuteen. Kaksi vuotta myöhemmin hänen opintonsa jatkuivat Bratislavan evangelisessa lyseossa. Täällä Stur osallistui opiskelijoiden perustaman kielitieteellisen seuran toimintaan joka pyrki edistämään slovakian kieltä ja kansallisaatetta. Sturin roolia opiskelija-aktiivina kuvaa ehkä parhaiten se, että hänet valittiin 1835 seuran varapuheenjohtajaksi. Tuolloin Sturin kielitaito oli jo kehittynyt laajaksi, sillä hallitsi kotimaisen kielensä lisäksi 10 muuta-kin kieltä, mm. latina, heprea, saksa, ranska, kreikka ja useita slaavilaisia kieliä.

1. Ritarikunnan 1. luokka, siviilidivisioona

2. Ritarikunnan 1. luokka, sotilasdivisioona

Vuosina 1838–1840 Stur jatkoi opintojaan Hallen yliopistossa Saksassa, jossa hän tutustui Hegelin ja Herderin oppeihin. Valmistuttuaan yliopistosta Stur palasi Bratislavaan, jossa hän pyrki vanhan koulunsa opettajana edistämään slovakin kielen asemaa. Tilanne ei kuitenkaan ollut kansallismielisille otollinen. Opiskelijalevottomuuksien takia kaikki Unkarin³ opiskelijaseurat oli lakkautettu jo ennen Sturin lähtöä Halleen ja Unkarin tuore luterilaisen kirkon ylitarkastaja kreivi Zay ajoi opetuksen unkarilaistamista.

Stur johti vuonna 1842 valtuuskunnan Wieniin anomaan mm. slovakin kielen ja kirjallisuuden opetukselle virallista asemaa Unkarissa ja julkaisuvapautta, mutta tuloksetta.

Sturin todellinen työ slovakin kirjakielen hyväksi alkoi vuonna 1843 J.M. Hurban ja M.M. Hodžan kanssa. He päättivät käyttää kirjakielen perustana kesken Slovakian Tataran alueen murretta, koska se oli kaikkien slovakien saavutettavissa. Elokuussa 1845 Stur alkoi julkaista Slovakian kansallinen sanomalehti-nimistä lehteä⁴, jossa käytettiin Sturin kollegoidensa kanssa kehittämää kirjakieltä. Vuonna 1846 Stur julkaisi⁵ perustan uudelle slovakin kielen kieliopille, josta seuraavien vuosien kehitystyön tuloksena tuli lopulta slovakin yhteinen kieli.

Stur valittiin 1847 Unkarin parlamenttiin, jossa hän jatkoi slovakien kansallisaatteen edistämistä. Vallankumouksen hullut vuodet rantautuivat Itävalta-Unkariin seu-

1) Sijaitsee nykyisessä Trenčínin läänissä, Luoteis-Slovakiassa.
2) Nykyinen Győr, sijaitsee Luoteis-Unkarissa.
3) Slovakia kuului tällöin Itävalta-Unkarin unkarilaiseen puoliskoon.
4) Joka oli samalla Slovakian ensimmäinen poliittinen sanomalehti.
5) Kielitieteellisten julkaisujen ohella Stur oli myös tuottelias runoilija.

3. Ritarikunnan 2. luokka, siviilidivisioona

raavana vuonna. Slovakian kansallismieliset laativat 28.3.1848 Sturin, Hurbanin ja Hodžan johdolla veto-
muksen Unkarin hallinnolle⁶ Slo-
vakian kielen opettamisen sallimiseksi
slovakialaisilla enemmistöalueilla.
Kun tästä kieltäydyttiin, slovakit
järjestivät toukokoossa laajemman
kansalliskokouksen, jonka tulokse-
na oli 14 kohtaa käsittävä lista vaa-
timuksista, sisältäen maaorjuuden
lakkauttamisen, maanomistusoikeu-
den ja kansalaisoikeuksien myön-
tämisen. Listassa ehdotettiin myös
Unkarin muuttamista kansallisuuk-
sien mukaan jaetuksi tasa-arvoisek-
si liittovaltioksi, jossa Slovakialla
olisi autonominen asema. Unkarin
hallituksen vastaus oli antaa pidä-
tysmääräys johtavista kansallismie-
listä, Stur mukaan lukien. Stur ja
muut kansallisliikkeen johtajat läh-

tivät etsimään tukea Prahassa pidet-
tävästä slaavilaisten kongressista.
Tuki jäi kuitenkin vähiin ja vallan-
kumouskonfliktin kestäessä kansal-
lismieliset perustivat Sturin johdolla
Slovakian kansallisneuvoston, joka
alkoi värvätä joukkoja taisteluun un-
karilaisia vastaan.

Slovakian kansallisneuvosto ju-
listi Slovakian itsenäiseksi 19.9.1848
ja kehotti kaikkia slovakkeja liitty-
mään kansannousuun unkarilaisia
vastaan. Heikosti varustetut slova-
kialaiset onnistuivat tsekkien avul-
la voittamaan unkarilaiset Brezovan
taistelussa 22.9. Taistelut unkarilai-
sia vastaan jatkuivat itävaltalaisien⁷
tuella 11.8.1849 saakka, jolloin val-
lankumous päättyi Unkari antau-
tumiseen venäläisille⁸ Vilagosissa.
Unkarin antautumisen jälkeen astui
voimaan ns. Stadionin perustuslaki⁹,
joka salli slovakin kielen opetuksen
peruskouluissa ja hallintokielenä se-
kä slovakien nimittämisen hallin-
nollisiin virkoihin. Kansallismielis-
ten ajama autonomia jäi kuitenkin
saavuttamatta.

Vallankumousvuosien jälkeen
Stur jatkoi kansallista työtään kir-
jallisuuden ja kansantaiteen paris-
sa, mutta vahva sensuuri esti laajan
julkaisutoiminnan. Vuonna 1851 oli
Sturille henkilökohtaisesti vaikeaa
aikaa hänen vanhimman veljensä
ja isänsä kuolemien johdosta. Stur
muutti samana vuonna Modraan
huolehtimaan kuolleen veljensä
seitsenlapsisesta perheestä. Viimei-
sinä vuosinaan hän jatkoi yhä kirjal-
lista toimintaansa sensuurista ja tiu-
kasta poliisi-valvonnasta huolimatta.
Stur kuoli metsästys-onnettomuuden
seurauksena Modrassa 12.1.1856.

Ludovit Stur oli slovakien var-
haisen kansallisliikkeen johtava hah-
mo, slovakin kirjakielen isä ja tuotte-
lias kirjailija sekä runoilija.

Ludovit Sturin ritarikunta

Ludovit Sturin ritarikunta perustet-
tiin 2.2.1994 lailla 37/1994, kolmessa
luokassa tunnustuksena Slovakian
kansalaisille, jotka ovat 1) taistel-
leet demokratian ja ihmisoikeuksien
tai kansallisen turvallisuuden sekä
puolustuksen hyväksi, 2) ansioitu-
neet politiikan, julkishallinnon, kan-
santalouden, tieteen ja teknologian,
taiteen ja kulttuurin, opetuksen ja
urheilun aloilla tai 3) edistäneet Slo-

vakian kansainvälistä asemaa. Slo-
vakian presidentti myöntää ritari-
kuntaa slovakialaisille sotilaille sekä
siviileille ja erityistapauksissa slova-
kialaisille sotilasyksiköille.

Ritarikunnan merkit

Ritarikunnan merkki koostuu kulla-
tusta maltanrististä, jonka käsivarret
on koristeltu ulospäin suuntautuvil-
la lehmuksen lehdillä. Käsivarsien
väleistä loistavat kaksi auringonsä-
dettä. Ristin pyöreässä keskuskilves-
sä on punaisen emalisella taustal-
la Ludovit Sturin eteenpäin katsova
kullattu profiili. Heraldinen ruusu
on kullattu hopeinen ensimmäises-
sä sekä toisessa luokassa ja hopeinen
kolmannessa luokassa. Merkin kään-
töpuolella keskellä on Slovakian vaa-
kuna jota ympäröi teksti "NAPĚTÍ
CESTA NEMOŽNÁ – NAPŘED SA
JŠŤ MUSÍ" (entiseen ei ole paluuta,
tie kulkee eteenpäin) ja valmistus-
numero. Siviilidivisioonassa merkki
kiinnittyy nauhaan viidestä lehmuk-
sen lehdestä koostuvan ruusukkeen
kautta, jonka keskellä on kaksois-
risti. Sotilasdivisioonassa nauhan-
lenkki koostuu ristityistä miekoista,
joiden väleissä ovat ulospäin suun-
tautuvat lehmuksen lehdet (4 kpl).

4. Ritarikunnan 2. luokka, sotilasdivisioona

6) Unkarilaisten vallankumous oli alkanut
massamielenosoituksilla 13.3.1848 ja 17.3.
Itävallan keisari Ferdinand I oli suostunut
unkarilaisten vaatimukseen saada nimetä oma
hallituksensa.
7) Slovakit saivat sotilaallista tukea Itävaltasta
vastineena uskollisuuden valasta keisarille.
8) Venäjän tsaari Nikolai I oli lähettänyt 100 000
miehen armeijan auttamaan Itävaltaa
kukistamaan Unkarin vallankomusta.
9) Voimassa vuosina 1849-1851.

Ritarikunnan ensimmäisen ja toisen luokan tähdet ovat kullattuja ja kuusikulmaisia. Niitä koristavat kuusi ulospäin suuntautuvaa lehmuksen lehteä ja kolme valkoista kaksoisristiä. Keskustassa on on punaisen emalisella taustalla Ludovit Sturin eteenpäin katsova kullattu profiili, jota ympäröi sinisen emali-

sella taustalla teksti "NASPÄŤ CESTA NEMOŽNÁ - NAPRED SA ÍŠŤ MUSÍ" (entiseen ei ole paluuta, tie kulkee eteenpäin). Tähtien kääntöpuolilla on Slovakian vaakuna, merkin valmistusnumero sekä kiinnitysneula.

Ritarikunnan nauha on valko-sini-punainen.

Mitat

Luokka	Läpimitta	Nauhan leveys
1. luokka (+tähti)	65 mm (90 mm)	90 mm
2. luokka (+tähti)	60 mm (75 mm)	38 mm
3. luokka	60 mm	38 mm

Toista ja kolmatta luokkaa kannetaan kaulanauhassa. Ensimmäistä luokkaa kannetaan rinnan yli kulkevassa olkanauhassa. Ensimmäisen ja toisen luokan tähtiä kannetaan vasemmalla puolella rintaa.

Myönnöt

Kuten jo mainittiin yllä, ritarikuntaa myönnetään vain slovakialaisille siviileille ja sotilaille ansioitumisesta eri yhteiskunnan aloilla, Slovakian kansallisen turvallisuuden edistämisestä, valtion puolustamisesta ja sen kansainvälistä aseman parantamisesta. Erityistapauksissa se voidaan myös myöntää sotilasyksiköille. Ritarikuntaa myöntää sen suurmestari, Slovakian presidentti.

Ritarikuntaa on myönnetty seuraavasti vuosina 2004-2013:

Luokka	Myönnöt (siviili/sotilas)
1. luokka	46 / 1
2. luokka	63 / 0
3. luokka	20 / 0
Yhteensä	129 / 1

Ritarikuntaa on siis myönnetty tietävästi 130 henkilölle vuosina 2004–2013. Tänä aikana ainoa ritarikunnan sotilasdivisioonalla palkittu henkilö on ollut kenraalimajuri Jozef Brunovský, jolle myönnettiin ritarikunnan 1. luokka vuonna 2004.

Lopuksi vielä kiitokset Slovakian suurlähetystölle ja Slovakian tasavallan presidentin kanslialle avusta artikkelin teossa.

As a final point, I'd like to thank the Slovak Embassy in Finland and the Office of the President of the Slovak Republic for their help in completing the article.

Jos on kysymyksiä tai kommentoitavaa, positiivista tai negatiivista, kirjoittajaan voi ottaa yhteyttä sähköpostitse osoitteessa antti.ruokonen@netikka.fi.

Lähteet:

Mahoney, William: The History of the Czech Republic and Slovakia

Burke's Peerage & Gentry: World Orders of Knighthood and Merit

Marcinko, Jan, and Jirousek, Alexander: Slovenské Rady Vyznamenania

Cestné Odznaky (Slovakian ritarikunnat, kunniamerkit ja mitalit)

Graus, Igor: State Decorations of the Slovak Republic

Slovakian tasavallan presidentin sivut <http://www.prezident.sk/>

Elämäkertatietoa Ludovit Sturista (slovakiksi) <http://www.stur.sk/>

5. Ritarikunnan 3. luokka, siviilidivisioona

6. Ritarikunnan 3. luokka, sotilasdivisioona

Kuvat:

Images 1–6: Provided by the Office of the Slovak President

Kuvien 1–6 lähde: Slovakian tasavallan presidentin kanslia

Suomalaiskolikoille menestystä kansainvälisessä kisassa

Suomalaiset Rahapaja Oy:n lyömät kolikot menestyivät varsin hyvin tämänvuotisessa kansainvälisessä Coin Constellation 2013 -kisassa, jonka järjesti seitsemättä kertaa venäläinen Water Mark -niminen kustantamo. Suomen rahojen lisäksi myös kaksi palkintosijoille yltänyttä Latvian rahaa on Rahapaja Oy:n valmistamia.

Kilpailussa oli yhdeksän sarjaa, joihin eri maiden rahapajat, keskuspankit ja eräät muut juhlarahojen myyntiin liittyvät yritykset saivat laittaa vuonna 2012 julkaistuja rahojaan mukaan. Palkinnonsaajat kilpailussa valitsi kansainvälinen raati. Lisäksi kilpailussa valittiin yleisön suosikki nettiäänestyksen perusteella. Normaalikokoisten ja -lyöntimäärien juhlarahojen lisäksi kilpailussa oli mukana paljon hyvin isokokoisia jalometallirahoja, joiden lyöntimäärät ovat muutamissa kymmenissä kappalessa.

Suomalaisraha voitti kilpailussa kaksi sarjaa sekä tuli yhdessä sarjassa toiseksi ja yhdessä kolmanneksi. Original Technology -sarjassa Rahapaja Oy:n lyömä 50 euron nimellisarvoinen kaksimetalliraha (kulta / hopea) World Design Capital Helsinki 2012 saavutti ykkössijan. Rahan on suunnitellut Henna Lamberg ja sen lyöntimäärä on 5 000 kappaletta. Toiseksi tuli Liettuan rahapajan lyömä Fine arts -raha. Rahan erikoisuutena on täysin tekstitön taustapuoli, jossa on kuvattuna taiteilijan väripaletti peukaloreikineen. Kolmanneksi tuli Valko-Venäjän Tango-aiheinen raha, joka on saksalaisen HB Mayer Mint -rahapajan valmistama.

Toinen ykkössija suomalaisrahalle tuli vuoden sarjarahojen kategoriassa, jossa Suomen Pohjolan luonto -sarjan vuonna 2012 ilmestyneet rahat Kasvit, Eläimet ja Talvi veivät voiton. Rahat on suunnitellut Reijo Paavilainen. Tässä sarjassa toiseksi tuli Englannin kuninkaallisen rahapajan Britannian 25-vuotisjuhlasarja ja kolmanneksi

Andorran Sveitsissä lyöttämä Neljä vuodenaikaa -sarjan kevätaiheinen raha.

Kakkossijalle Suomen Jääkiekon MM-kisat 2012 -raha tuli matkamuuistorahojen sarjassa (Souvenir Coins). Kaksimetallisen 5 euron nimellisarvoisen rahan on suunnitellut Petri Neuvonen. Voiton tässä sarjassa vei Valko-Venäjän Käärmeen vuosi -aiheinen raha, jonka on lyönyt Puolan rahapaja. Kolmanneksi sijalle äänestettiin Venäjän keskuspankin lyöttämä Sotshin olympialaisten maskotit ja kisatunnus -raha, joka on Pietarin rahapajan tuotantoa.

Suomen Arvo Ylppö ja lääketiede -raha äänestettiin kolmanneksi sarjassa Unique Idea Concept. Rahan on suunnitellut Reijo Paavilainen. Tässä sarjassa voiton vei Latvian Riian Teknillisen korkeakoulun satavuotisjuhlaraha, jonka on myös lyönyt Rahapaja Oy. Rahan on suunnitellut Kristaps Gelzis. Toiseksi tuli Puolan UEFA 2012 -jalkapalloaiheinen juhlaraha.

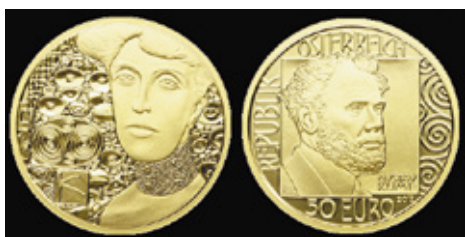
Latvian rahat saavuttivat menestystä myös klassikkorahojen ja hopearahojen sarjoissa. Klassikkorahat-sarjan ykkössijalle valittiin nimittäin Latvian keskuspankin 90-vuotisjuhlan kunniaksi 2012 julkaistu uusintalyönti hopeisesta 5 latin rahasta 1920- ja 30-lukujen vaihteesta. Tämän Mildaksi aikoinaan kutsutun rahan uuden lyön-

nin on tehnyt The Royal Mint Isossa-Britanniassa. Kolmanneksi klassikkorahat-sarjassa tuli Venäjän Talvipalatsi 250 vuotta -aiheinen hienopainoltaan viiden unssin painoinen hopearaha, jonka on lyönyt Pietarin rahapaja.

Hopearahojen sarjassa voiton vei Venäjän 500 ruplan nimellisarvoinen 200 vuotta isänmaallisen sodan voitosta 1812 -raha. Kyseistä rahaa on lyöty 50 kappaletta ja se painaa reilut 5 kiloa. Toisena oli Iso-Britannian Diamond Jubilee eli Elisabet II:n 60 hallitsijavuoden kunniaksi lyöty raha 500 punnan nimellisarvoinen 1 005 grammaa painava kolikko, jota The Royal Mint on lyönyt 1 250 kappaletta. Kolmantena hopearahoiissa oli Latvian Riian eläintarhan 100-vuotisjuhlaraaha. Tämänkin rahan on valmistanut Rahapaja Oy Suomessa. Rahan paino on 27 grammaa ja lyöntimäärä 5 000 kappaletta.

Kultarahasarjan voitto meni Itävallan Adele Bloch-Bauer -aiheiselle 50 euron nimellisarvoiselle rahalle. Rahan paino 10,14 grammaa ja lyöntimäärä 30 000 kappaletta. Raha kuuluu sarjaan, jossa esitellään taidemaalari Gustav Klimtin naisaiheisia maalauksia. Toiseksi tuli Venäjän 200 vuotta isänmaallisen sodan voitosta 1812 -raha, jonka nimellisarvo on 25 000 ruplaa. Rahan hienopaino on 3 kiloa. Pietarin rahapaja on lyönyt rahaa 50 kpl. Kolmanneksi tuli Ranskan rahapajan (Monnaie de Paris) lyömä antiikin Egypti -aiheinen raha. Rahaa on lyöty 29 kappaletta 1 kg:n painoisena.

Menestyksekkään taiteellisen vaikutelman -sarjassa ykkössijan otti Ranskan rahapajan Yves Klein -raha. Toisena oli Venäjän talvipalatsi 250 vuotta -aiheinen 25 ruplan nimellisarvoinen juhlaraaha. Hopeista viiden unssin hienopainoista rahaa on lyöty 1 500 kappaletta. Kolmantena tässä sarjassa oli Itävallan osavaltiosarjan

Steiermark-aiheinen raha. Itävallan 10 euron nimellisarvoisen hopearahan etupuolen on suunnitellut Thomas Pesendorfer ja taustapuolen suunnittelukilpailussa voittanut 10-vuotias Viktoria Reicht.

Vuoden rahaksi valittiin isoja kultarahoja. Ensimmäisen palkinnon sai Iso-Britannian 1 000 punnan nimellisarvoinen ja 1 kilon painoinen Diamond Jubilee -kultaraaha, jota on Englannin rahapajassa lyöty 60 kappaletta. Toisena 1 kilon hienopainoinen kultainen Venäjän valtakunnan 1 150-vuotisjuhlaraaha. Pietarin rahapaja on lyönyt tätä rahaa 75 kappaletta. Kolmas sija tässä sarjassa meni Kazakstanin Tamgalin kalliopiirroksia kuvaavalle hopearahalle, jota Kazakstanin rahapaja on lyönyt 5 000 kappaletta. Lisäksi Kazakstan sai myös kilpailussa erikoispalkinnon sekä kalliopiirrosrahoistaan että Baikonurin avaruuskeskus -aiheisesta rahasta, jonka maan rahapaja on lyönyt hopeasta ja tantaalista.

Yleisöäänestyksen suosikiksi valittiin Puolan rahapajan lyömä Ukrainan jalkapallokisaraaha 2012 UEFA European Football Championship.

Kisasta on tarkemmat tiedot ja kuvia kilpailun voittajarahajoista nettisivulla www.gold10.ru.